

- Rak Anton.** Das Mineralbad Krapina-Töplitz in Croatien. (Braumüller's Bade-Bibliothek Nr. 73. Bécs, Braumüller. 8-r. 72 l. ára 70 kr.)
- Sayous Edouard.** Histoire generale des Hongrois. (Paris. 1877. 8-r. I. 498, II. 452. I. Schuler v. Libloy Friedrich. Aus der Türken- und Jesuitenzeit vor und nach dem Jahre 1600. Historische Darstellungen, zumal Fürsten- und Volksgeschichte in den Karpathen-Ländern. (Berlin. 1877. Grieben Theobald. 8-r. IV, 268 l.)
- Schwicker J. H.** Statistik des Königreiches Ungarn. Nach den neuesten Quellen bearbeitet. (Stuttgart. 1877. Cotta'sche Buchhandlung. 8-r. XVIII. 859 l.)
- Statistisches Jahrbuch.** 1874. VIII. Heft. 1875. XI. Heft. (Wien. K. k. Statist. Central-Commission. 8-r. 101, 24 l.)
- Swistun F.** Galicyjskie Beskidy i Karpaty tesiste Zarys orograficzny. (Rzeszow Pelar J. A. 8-r. 52 l. ára 36 kr.)
- Syrsky Simeon.** Relazione sulle osservazioni degli animali esistenti nel mare Adriatico. II. edizione. (Trieste. Tip. di L. Hermansdorfer. 19 l.)
- Toula Franz.** Eine geologische Reise in den westlichen Balkan und in die benachbarten Gebiete im Spätsommer 1875. (Wien. Hölder Alfréd. 8-r. 128 l. egy térképpel)
- Verzeichniss der Postämter, dann der Telegraphen-, Eisenbahn- und Dampfschiff-Stationen der österr.-ungar. Monarchie.** Taxirungs-Behelf zur Berechnung der inländ. Fahrpost-Gebühren zum Gebrauche f. d. k. k. Postamt in Wien. (Bécs. Waldheim. 8-r. 192 l. kötve, ára 1 frt 50 kr.)
- Vogel Gustav.** Der Karpathen-Curort Korytnica. Mit besonderer Berücksichtigung der Interessen des Cur-Publikums. (Braumüller's Bade-Bibliothek Nr 75. Bécs, Braumüller. 8-r. VIII. 101 l. ára 80 kr.)

Kimutatás a „Könyv-Szemle“ 1876-ik évi folyamában felsorolt könyvekről.

A) A magyar nyelven megjelent művek szakok szerint.

1. Hittudomány 50. — 2. Bölcsészet és szépszépzés 13. — 3. Neveléstudomány 23. — 4. Nyelvészet 9. — 5. Ókori remekírók kiadásai és fordításai 13. — 6. a) Történelem (vegyes) 29. — b) Magyarország 85. — 7. a) Földrajz és Statistika (vegyes) 4. b) Magyarország 13. — 8. a) Atlaszok 2. b) Térképek (vegyes) 1. c) Magyarország 4. — 9. a) Jog- és Államtudomány, Nemzetgazdaságtan (vegyes) 22. b) Magyarország 110. — 10. Természettudományok 39. — 11. Orvostudomány 37. — 12. Mennyiségtan 15. — 13. Gazdaságtan 25. — 14. Hadászat 17. — 15. Kereskedelem 6. — 16. Szépirodalom, a) Eredeti 84. b) Fordítások 75. — 17. Irodalomtörténet, a) Vegyes 2. b) Magyarország 13. — 18. Könyvjegyzékek 5. — 19. Életrajzok 25. — 20. Deák Ferenczre vonatkozó művek 20. — 21. Iskolakönyvek és értesítők 303. — 22. Ifjusági iratok 23. — 23. Különféle beszédek 7. — 24. Egyleti dolgok 20. — 25. Naptárak 45. — 26. Vegyesek 37. — Összesen 1170. Ezekhez járul: Hírlap és folyóirat 217.

B) Német nyelven megjelent:

Mű 128. — Budapesti hírlap 42. — Vidéki 39. — Naptár 6. Összesen 215

C) Latin nyelven:

Mű 9. — Directorium és schematismus 20. Összesen 29.

D) Tót nyelven:

Mű 32. — Naptár 2. Összesen 34.

E) Oláh nyelven:

Mű 10. — Naptár 2. Összesen 12.

F) Szerb nyeven 15.

G) Horvát nyelven 12.

H) Olasz nyelven 2.

I) Francia nyelven 5.

H) Hazánkat érdeklő külföldi munka nyelvek szerint

Latin mű 3. — Német mű 83. — Francia mű 3. — Spanyol mű 1. —

Olasz mű 2. — Angol mű 4. — Svéd mű 1. — Lengyel mű 5. — Cseh mű 2. — Összesen 104.

A) Magyar nyelvű mű 1393.

B) Hazai nem magyar nyelvű 324.

C) Hazánkat érdeklő külföldi mű 104.

Összesen 1821.

Jelentés a M. N. Múzeum könyvtárának gyarapodásáról és használatáról az 1876-ik év második felében. ¹⁾

I.

A M. N. Múzeum könyvtára az 1876-ik év második felében: Ajándékba kapott: 1125 kötet nyomtatványt, 158 kéziratot és 3191 oklevelet.

Vásárolt: 653 kötet nyomtatványt, 17 kéziratot és 201 oklevelet, összesen 1605 forinton.

Köteles példányok czímén beküldetett (a hírlapokat is beszámítva) 1895 kötet.

Beköttetett: 596 darab.

Az olvasók száma: 6244. Ezek használtak 13,086 nyomtatványt és 443 kéziratot.

II.

Özvegy b. Jeszenák Jánosné ő miga, midőn f. évi szept. havábani levéltárát és kézíratainak egy részét a Múzeum könyvtárának átadta, a könyvtárában netán találtató többi kéziratokat és nyomtatványokat az intézetnek rendelkezésére bocsátotta. Ennek következtében a múzeumi könyvtár-őr a Pozsonyban elhelyezett mintegy 6000 kötet-

¹⁾ Az év első feléről szóló jelentést lásd a „Könyv-Szemle“ 221. lapján.

ből álló könyvtárt átvizsgálván, összesen 39 kötet régi nyomtatványt és 54 kötet kéziratot választott ki, melyeket a nagylelkű tulajdonosné f. évi november 30-án a Múzeumnak átadott. A nyomtatványok közül kiemeljük Kulcsár István Postillájának (Alsó-Jindva 1574) és Barta Boldizsár igen ritka Debreczeni krónikájának (Debreczen 1666) szép példányait, továbbá beces apró nyomtatványokat, XVII századbeli dissertatiókat. A kéziratok között külső kiállítás tekintetében legfigyelemreméltóbb Francesco Venerio velencei doge követutasításainak gyűjteménye, melyet fennebb Emich Gusztáv úr ismertet (261. l.); tartalom tekintetében pedig legnevezetesebb egy török kézirat, melyről Szilády Áron akadémia leírása tag nyomán a következőket emeljük ki.

Alakja — mint a deftereknek rendszeren — keskeny ívrét. Kötése, kemény, barnabőr; mindkét tábla külsején középtt keleti izlés szerinti levél- s virág-szövedékből alkotott nyomat látható.

A bőrtábla külsejére ragasztott kisedő czímcedulán ez olvasható: A budai és nógrádi livát új fő deftere. Ezen czím azonban nem fejezi ki a defter tartalmát. Ugyanis a 9 első levélen egészen más liváról t. i. a koppányiról találunk adózásra, hűbér s egyéb viszonyokra vonatkozó adatokat. Ezen rész czímlapjának csak fele van meg a második levélen, mivel az 1. és 2. levél közt legalább egy levél hiányzik, melyen a czím első felének s előlapján a szultán névjegyének kellett állani. Ezen adatok 157 $\frac{1}{2}$ -ről valók. — A 10. l. üres. A 11-en a budai és nógrádi legfőbb tisztviselők s kisebb és nagyobb hűbéresek száma van feljegyezve. A 12. l. üres. A 13. előlapján áll a szultán névjegye, mely minden fő defter hitelességének kelléke. A 13—44 levélig a budai livára vonatkozó szám-tételek állanak. Az adók különböző nemei egyenkint a főösszeggel elősorolva, köztök a rév- és vám stb. jövedelmek, hűbéresek névsora birtokaikkal s bérösszegeikkel stb. 45. 46. 47. l. üres. 48—56 l. a nógrádi livára tartozó hasonló adatok, 57. l. üres. 58—60 levélen hűbéresekre vonatkozó jegyzetek, melyeknek folytatása látható az 1-ső levélen. Az előforduló évszámok 1560—70 közé esnek.

III.

A Hanvay-család levéltára. A „Könyv-Szemle“ IV-ik számában említettük, hogy a Történelmi Társulat legutóbbi gömörmegyei kirándulása alkalmával, Hanvay Zoltán hamvai közbirtokos úr, a Hanvay-család ősrégi levéltárát, hazafias nagylelkűséggel a Nemzeti

Múzeumnak felajánlotta. Ma azon örvendetes tényt registrálhatjuk, hogy e nagybecsű levéltár nov. 28-án a Nemzeti Múzeum könyvtárába szállítatott, hol a többi családi levéltárakhoz hasonlóan mint örök letétemény fog elkülönítve őriztetni. A levéltár az Árpád-házi királyok idejéből 10-et, az Anjou-korból 147-et, a Hunyadyak és Jagellók korából a mohácsi vészig 87-et, s a mohácsi vésztől a XVIII-ik század végeig 436-ot, összesen 600 oklevelet, 632 levelet, 400 másolatot, mindössze 1772 darabot tartalmaz. Legrégibb oklevele 1254-ik évből való, melyben az esztergomi káptalan bizonyítja, hogy Buck özvegye de villa Hunga, Fulkussal Atanázius fiával mint férje rokonával, a káptalan színe előtt megjelenvén, a férjétől jegyajándékképen nyert Borkan nevű földnek 2 részét, Fulkus és a többi szomszédok beleegyezésével, 15 márka finom ezüstért, Buda és Budulounak, Mikus comes testvéreinek örökbe vallotta. — Mint-hogy a levéltár a kiválóbb magán levéltárak közé sorozható s a hazai jogtörténet politikai és közmívelődéstörténethez, de különösen Gömörmegeye monographiájához becses adatokat tartalmaz, ajánljuk azt, folyamatban levő elrendezése után, történetbuváraink figyelmébe.

IV.

A Nemzeti Múzeum könyvtára újabban vásárlás útján is becses kéziratokkal gazdagodott, melyekből kiemelendőnek tartjuk a következőket: Bártfay László eredeti naplója 1838—1841-ig. 11 vékony negyedréti kötetben, melyek a naplóírónak ismert állásánál fogva az említett évek irodalmi, politikai és társadalmi életére nevezetes világot vetnek. A „Dieteti közlő“ 1834-ik évi folyamának ötvenhárom s a Kossuth Lajos által szerkesztett „Országgyűlési Tudósítások“ 1834 és 1835-iki évfolyamából harmincz négy szám; báró Wesselényi Miklós notizkönyve 1836-ból a báró miniature arczképével; báró Wesselényi Miklós 24 levele Kölcsey, Deák és másokhoz 1837—1838-ból, (Vörös Antal másolatában, ki az idétt Wesselényinek titkára volt); báró Wesselényi Miklós és Kossuth Lajos notapere; Gr. Széchényi István 1 levele Szentkirályi Móriczhoz és 3 levele Kossuth Lajoshoz 1844-ből; Kossuth Lajos 2 levele gr. Széchényi Istvánhoz ugyanez évből (mind a hat levél. Bártfay másolatában); Kossuth Lajos négy eredeti levele gróf Batthyány Kázmérhoz 1847—1848-ból és Perczel Móricz eredeti levele gr. Batthyány Kázmérhoz szinte 1848-ból. — Mindezek, a könyvtár tulajdonában lévő „Vörös Antal“-féle kéziratgyűjtemény kiegészítő részét képezik s Magyarország legújabb történetéhez becses adalékot fognak szolgáltatni.

V.

A M. N. Múzeum könyvtárában létező nagymennyiségű (mintegy 20,000 darabra menő) régi és újabb réz-, aczél- és fémetszetek ekkoráig egyéb sürgősebb teendők miatt, rendezetlenül állottak. A Múzeum Igazgatósága ennek folytán örömmel és köszönettel fogadta Bubicz Zsigmond apát úrnak ajánlatát, ki késznek nyilatkozott, tisztán ügyszeretéből és tudományos érdeklődésből ama gyűjtemény rendezésére szentelni idejét.

A munka immár két hónap óta van folyamatban, és csak a jövő évben fog befejeztetni, a mikor részletes jelentést fogunk tenni.

A gyűjtemény a következő főosztályokba csoportosítottatik.

I. Fa- és rézmetszetek a XVI. és XVII. századból. (Dürer-től 77, Marc Antoniótól 17, Cranachtól 7, Rembrandtól 11 darabot birunk.)

II. Arezképek.

a) Magyar királyok, erdélyi fejedelmek.

b) Magyar főpapok és egyháziak.

c) Magyar főurak és vitézek.

d) Magyar írók és művészek.

e) Külföldiek.

III Képek a török világból. (Csaták, várak, térrajzok.)

IV. Koronázási s egyéb ünnepélyek

V. Szent képek.

VI. Jelmezek.

VII. Külföldi várak és városok.

Jelentes a M. Tud. Akadémia könyvtárának gyarapodásáról és használatáról 1876-ban.

A könyvtár folyó évben számos munkával gyarapodott részint a külföldi társulatokkal folytatott csereviszony, részint magánosok ajándéka és a köteles példányok által, részint pedig vásárlás után, mint azt a következő számadás mutatja.

A m. tud. Akadémia f. évben 75 társulattal állt csereviszonyban, melyek 294 munkát 366 kötetben küldtek.

Ajándék után 161 munkával 162 kötetben; saját kiadványai-ból 72 munkával 78 kötetben gyarapodott a könyvtár; köteles példányul 24 nyomda 278 munkát 318 kötetben küldött.

Vétel után 302 munka 1128 kötetben növelte az Akadémia könyvtárát.

Az összes gyarapodás tehát 1876 (dec. 12.) 1607 munka 2051 kötetben.

A könyvkötést több könyvkötő végezte, de végre Molnár Mihálynak adatott, mint a ki több éven át pontosan és hibátlanul kötötte a könyveket.

1876. dec. 12-ig köttetett 1041 nyomtatvány és 15 kézirat.

A könyvtár használatáról következő adatok vannak; a Könyvtárban 11.253 olv. használt 21,938 munkát; 123-an (tudósok, tanárok etc.) hazai használatra kivittek 978 munkát. Összesen 11.476 egyén használt 22.916 munkát.

Nem hagyhatni itt érintetlenül azt, a mit a Magy. Könyvszemle sept.-oct. füzetének 224. lapján felemlítettek; t. i. a köteles példányt. A nyomdászok nagyon rendetlenül teljesítik ebbeli köteleességeket; a fővárosi nyomdák és nyomdatulajdonosok közül vannak olyanok, melyek fennállásuk óta egyetlen füzetet sem küldtek be. Ha a fővárosi nyomdák nem tartják meg a törvényt, s nem küldik be rendesen a köteles példányokat, mit szóljunk az egyes provincia-
lis kisebb nyomdákról, hol sokkal csekélyebb számban és nem is oly fontos munkák jelennek meg. Pedig a törvény meg van. Az 1840. VI. tvcz. 11. §-a elrendeli, miszerint „Magyarországban és kapcsolt részeiben nyomtatott munkákból a m. t. Társaságot egy példány illeti, s jöllehet az 1848. tvcz. XVIII. 40. §-a hallgatással mellőzte, de határozottan el nem törölte. S tapasztalván a hanyagságot, az Akadémia 1868-ban kérvényt nyújtott be a ministeriumhoz, s ez u. a. év jun. 15-ki 7402. számú rendeletében tudósítja az Akadémiát, melyben köröztetik, hogy az 1840. VI. tvcz. 11. §-nak érvényessége felől az igazság- és belügyminister urak egyetértő nyilatkozata alapján a magyar- és erdélyországi nyomdászok hatóságilag felszólítottak, hogy a nálók megjelent vagy megjelenendő munkák egy-egy példányát a m. t. Akadémiának pontosan beszo-
lgáltassák.

De ennek sem volt a kívánt sikere, mert 1871. május 22-én ismét utasítottak a nyomdászok köteleességeik teljesítésére. Sajnos, azonban az ügy most sem áll jobban.

Én tehát azon véleményben vagyok, hogy „pénzbírság megállapítása mellett“¹⁾ a 3 intézet főkönyvtárnoka képezzen egy bizottságot a nyilvános intézetek főigazgatójával élén; ezen bizottság

kisérje figyelemmel a megjelenendő munkákat, s az év, vagy félév végén mindig terjeszse elő a ministeriumnak, mely nyomda nem küldte be rendszeren a példányokat. Ekkor remélhetni, hogy a nyomdatulajdonosok teljesíteni fogják köteleességeiket. H—d.

Jelentés a budapesti tudomány-egyetem könyvtárának állapotáról, gyarapodásáról és forgalmáról 1876-ban.

A jelen év első heteiben a tisztí személyzet a kézi-könyvtár felállítását elvégezvén, hogy az hozzáférhető és kezelhető legyen, a könyvek czédulázattak és számoztattak, a címjegyzék pedig kinyomatott; ezzel a könyvtár márczius 27-én megnyílt a nagy közönség számára. A címjegyzékbe fölvett 4423 műhöz az év második felében 434 új munka osztatott be a kézi-könyvtárba. Az olvasók forgalmát az alább következő táblázat mutatja.

A könyvtár végleges rendezése június 16-án vette kezdetét és az év végeig két főszak könyvei lettek czédulázva és számozva, még pedig egyidőben készült el a betűrendes és a szakkatalogus. A tudományszakok következőleg vannak a könyvtárban képviselve; Természettudomány és matematika; *a)* Matematika 1200; *b)* Természetan, csillagászat és vegytan 2588; *c)* Természetrajz (ásvány-, föld- és őslénytan, növénytan, állattan) 2107; *d)* Technologia, géptan, építészet, mezeigazdaságtan 1552, *e)* Hadtudományok 361; összesen 7808 művel. — Orvosi tudományok: *a)* Boncztan, szövettan, fejlődéstan, élettan és élettani vegytan 1371; *b)* Kórboncztan kórszövettan, kórtani vegytan, általános kór- és gyógytan, kórjelzéstan, és orvosi történet 2154; *c)* Gyógyszertan, mérejtan, különös kór- és gyógytan 1470; *d)* Sebészet, szemészet és szülészet 596; *e)* Törvényszéki orvostan, törvényszéki vegytan, elmekórtan, közegészségtan, orvosi rendészet és orvosi statistika 674; *f)* Állatgyógyászat 123; összesen 6388 művel.

Ez évben könyvvásárlásra a szokott 5000 frt dotatióon kívül, a karok díjalapjából 348 frt 23 kr. fordított. Ebből könyvekre 2498 frt 46 kr., hírlapok és folyóiratokra 976 frt 83 kr., végre könyvkötésre 1872 frt 94 kr., összesen 5348 frt 23 kr. jutott.

Az ujonnan érkezett művek száma, ide értve az ajándékul nyerteket 1108, ezenkívül 170 miscellanea; a hírlapok és folyóiratok száma 186, (ezek közül 98 hazai hírlap és folyóirat).

¹⁾ Ezt azonban csak törvény állapíthatná meg.

Az egyetemi könyvtár forgalma 1876-ban.

Hó	Hány nap volt nyitva	Olvások száma	A használt művek száma	Az olvasók átlagos száma	Legtöbben voltak	Legkevesebben voltak	Jegyzetek
Márczius	5	1059	1186	211	márcz. 28. 244	márcz. 31. 191	Az új könyvtár megnyitott márcz. 27-én
Április	25	3488	4054	139	április 8. 199	április 30. 60	
Május	30	3535	4162	117	május 18. 152	május 7. 75	Jun. 16-tól sept. 3-ig a könyvtár zárva volt
Junius	13	762	780	58	junius 8. 85	junius 15. 9	
Septemb.	27	2956	3543	109	sept. 26. 176	sept. 8. 36	
October	31	4602	5732	148	octob. 21. 198	octob. 3. 99	
Novemb.	27	5305	5938	196	nov. 17. 234	nov. 22. 122	
Decemb.	27	4442	5105	166	dec. 9. 247	dec. 17. 92	
Összesen	185	26149	30500	141	Dec. 9. 247	Jun. 15. 9	

Nyitvatartási idő hétköznapokon d. u. 2-től 6-ig; ünnepnapokon d. e. 9-től 12 óráig.

A házon kívül kikölcsönzött művek száma 866 volt.

Szinnyei József.

Vegyes közlemények.

Felhívás.

Kétségtelen, hogy a könyvtárak története a tudományos művelődés történetének jelentékeny fejezetét; a könyvtárak száma, állapota és használata a nemzetek műveltségi állásának egyik biztos ismertető jelét képezi.

A könyvtárak történetének és állapotának megismertetése tehát fontos és tanulságos feladat.

Ez irányban nálunk eddig alig történt valami. A hazánkban létező nagyszámú köz- és magánkönyvtárakról igen hiányos ismereteink vannak, egy részökről úgyszólván semmit sem tudunk.

A „Könyv-Szemle“, mint az országos könyvtár közlönye, egyik feladatául tűzte ki e hiányt pótolni.